

Remiss av Ds 2018:17 Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen
(S2018/03106/FS)

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Fakultetsnämnden instämmer i bedömningen att den nuvarande lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall bör upphävas; lagen är inte i överensstämmelse med statens skyldighet att skydda rätten till identitet och kroppslig integritet. I ovan rubricerade promemoria föreslås istället en ny lag som endast rör ändring av det kön som framgår av folkbokföringen och som ersätter delar av den nu gällande könstillhörighetslagen. Den föreslagna lagen ska baseras på respekt för rätten till identitet och kroppslig integritet i likhet med den samtidigt föreslagna lagen om kirurgiska ingrepp i könsorganen. I den sist nämnda lagen föreslås att kirurgiska modifieringar av kroppen ska vara tillåtna för att bringa kroppen hos dem som 'identifierar sig som mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna/man' i överensstämmelse med individens egen könsuppfattning.¹

Fakultetsnämnden konstaterar, inte minst mot denna bakgrund, att de nuvarande kategorierna "man" och "kvinna" medvetet inte definierats i svensk lag,² och att det därför kan finnas anledning att överväga om juridiskt kön har en så bestämd betydelse att det är motiverat med en registrering. Fakultetsnämnden understryker åter igen, i likhet med vad som tidigare framförts i remissvaret till SOU 2014:91, att det enklaste sättet att uppnå den föreslagna lagens mål vore att överföra registreringen av biologiskt kön till folkbokföringsdatabaserna och att låta personnumren vara könsneutrala.³ Folkbokföringsdatabasen innehåller idag uppgifter om många personliga egenskaper, inklusive data som tidigare fanns i personnumret såsom födelseort. En sådan ordning skulle även fortsatt möjliggöra forskning och statistisk analys av

¹ Ds 2018:11, s. 60.

² Prop. 1972:6, p. 18, SOU 1968:28, p. 39.

³ http://jur.uu.se/digitalAssets/576/c_576250-l_3-k_jurfak-2015_25.pdf

faktorer relaterade till biologiskt kön.⁴ Ett könsneutralt personnummer skulle inte ange någons könsidentitet vilket skulle innebära att personnumret inte behövde bytas för att överensstämma med individens egen könsuppfattning. Myndighetskontroll av individernas behov av byte av registrerat kön skulle därmed bli obehövlig. För barn med medfödda avvikelser i könsutvecklingen skulle ett könsneutralt personnummer eliminera några av svårigheterna som idag uppstår när barnets framtida könsidentitet ska förutsägas, och på ett bättre sätt än för närvarande respektera individens eget val av könsidentitet (inklusive intersex).

Fakultetsnämnden vill särskilt betona att förslaget till lag om ändring av registrerat kön väcker viktiga frågor med anledning av skyddet för mänskliga rättigheter, aspekter som inte på ett tillfredsställande sätt analyserats i promemorian. Det gäller inte minst rätten till identitet och rätten till skydd mot godtycklig behandling, särskilt när det gäller privatlivet. I det fortsatta arbetet med lagförslaget är det av yttersta vikt att skyddet för mänskliga rättigheter beaktas på ett utförligare sätt än vad som speglas i promemorian. Några utgångspunkter för det fortsatta arbetet anges nedan.

Rätten till identitet

År 2017 uppdaterades Yogyakarta-principerna för att slå fast att skyddet för mänskliga rättigheter kräver könsneutrala förhållningssätt till registrerad identitet och väl övervägda alternativ när neutrala tillvägagångssätt inte införs.⁵

Artikel 31 slår fast att alla har "the right to legal recognition without reference to, or requiring assignment or disclosure of, sex, gender, sexual orientation, gender identity, gender expression or sex characteristics".

I artikel 31(A) uppmanas stater att "end the registration of the sex and gender of the person in identity documents such as birth certificates, identification cards, passports and driver licences, and as part of their legal personality" och i artikel 31(C) stadgas att "while sex or gender continues to be registered, states must ensure a quick, transparent, and accessible mechanism that legally recognises and affirms each person's self-defined gender identity, and must make available a multiplicity of gender marker options".

Dessa krav anger vad som krävs till skydd för rätten till identitet enligt internationell rätt och hämtar också stöd också i andra internationella instrument rörande mänskliga rättigheter. Artikel 8 i FN:s konvention om barnets rättigheter anger att "konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet". FN:s barnrättskommitté har klargjort att artikel 8 omfattar skydd av identitet i samband med frågor som sex, sexuell läggning och andra aspekter av ett barns personlighet. Artikel 24 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter kräver att varje barn

⁴ Lag (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet, 2 kap. 3 §.

⁵ <http://yogyakartaprinciples.org/principle-31-yp10/>

ska registreras omedelbart efter födseln och ha ett namn samt rätt att förvärva en nationalitet och inte diskrimineras på grund av kön. Artikel 8 i Europakonventionen skyddar också rätten till identitet under rätten till respekt för privatlivet. Europadomstolen slog i målet Söderman mot Sverige fast att Sverige har ett mycket begränsat tolkningsutrymme för vad som kan tillåtas när fråga är om att skydda de "mest intima" aspekterna av livet och när en särskilt viktig aspekt av en persons existens eller identitet berörs. Detta gäller förstås även när den som berörs är minderårig. Europarådets parlamentariska församling har vid två tillfällen rekommenderat alla medlemsstater att skydda rättigheterna för personer med icke-binärt kön och att överväga ytterligare könsalternativ när könsspecifik registrering inte är neutral.⁶

I promemorian analyseras inte på ett tillräckligt djupgående sätt hur det faktum att endast två kön kan registreras överensstämmer med Sveriges förpliktelser enligt olika internationella instrument till skydd för de mänskliga rättigheterna. Begränsningen till två kön är av särskild betydelse för personer med icke-binär könsidentitet, och i synnerhet för barn med medfödda avvikelser i könsutvecklingen. Som fakultetsnämnden har betonat i sitt remissvar till Ds 2018:11, är medicinska experter överens om att könsregistrering av nyfödda barn är behäftad med stor osäkerhet eftersom dessa barns könsidentitet är svår att förutsäga, och att underlaget fortfarande är otillräckligt för att tilldela dessa barn ett manligt eller kvinnligt kön. Forskning visar att en icke-binär könsidentitet är vanlig hos dessa barn när de växer upp. Det kan tilläggas att diskrimineringslagen erkänner intersex som en identitet, tillsammans med andra icke-binära identiteter.⁷ Den föreslagna lagen som endast tillåter två kön är, enligt fakultetsnämndens uppfattning, inte i överensstämmelse med medicinsk vetenskap, mänskliga rättigheter eller svenska rättsnormer.

Förutsättningar för erkännande av kön i vissa fall

Den föreslagna lagen uppställer vissa krav på "bevis" om behovet av ändring av registrerat kön för personer i vissa fall - nämligen att (1) sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och (2) det kan antas att sökanden kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden. Kraven gäller när personer för andra gången ansöker om ändring av registrerat kön. Deras ansökan kommer i dessa fall att bedömas av Skatteverket (2 § och 6 §). De gäller också när minderåriga över 15 år och äldre själva ansöker. Deras ansökningar ska bedömas av Socialstyrelsen på grundval av ett underlag från hälso- och sjukvården.

Fakultetsnämnden erinrar om att könstillhörighetslagen bygger på antagandet att behovet av ändrad könstillhörighet kan slås fast på grundval av en medicinsk bedömning, antingen diagnosen könsdysfori (1 §) eller en medicinsk

⁶ Resolution 2191 (2017) Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people, § 7.3.1; Resolution 2048 (2015), Discrimination against transgender people in Europe, § 6.2.4.

⁷ Diskrimineringslag (2008:567), 1 kap., 5 § 2 st.

undersökning av en person med könsskillnader och medicinska förutsägelser om könsidentitet hos barn med medfödda avvikelser i könsutvecklingen (2 §). Den föreslagna lagen frikopplar könsidentitet från medicinska bestämmningar, men ger inte någon egentlig ledning för hur Skatteverket, Socialstyrelsen eller hälso- och sjukvårdspersonal kommer att avgöra om kriterierna är uppfyllda. Det saknas riktlinjer för vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att en ändring av kön ska ske. Mot bakgrund av de ganska vaga kriterier som ställts upp vore det önskvärt med tydligare indikationer på vad som krävs, särskilt vad det är som ska granskas och hur bedömningen ska göras av hur djupgående individens önskan att byta juridiskt kön är.

Fakultetsnämnden vill även i detta sammanhang betona att Europakonventionen kräver tydliga och lagstadgade kriterier och grunder för domstolsprövning av frågor rörande en individs personliga identitet som skydd mot godtycklig behandling. Promemorians redogörelse för de kriterier som kommer att läggas till grund för domstolars och myndigheters beslut rörande individens folkbokförda kön är bristfällig och den föreslagna lagen lever därför inte upp till Europakonventionens krav.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av jur.dr. Jameson Garland och professor Anna Singer. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

Mattias Dahlberg